

REPUBLIKA SLOVENIJA

INFORMACIJSKI
POOBLAŠČENEC

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 230 9730

www.ip-rs.si

gp.ip@ip-rs.si

Številka: 007-66/2023/2

Datum: 25. 10. 2023

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje
gp.mvi@gov.si

ZADEVA: Predlog sprememb 135.a, 135.b in 135.č člena ZOFVI – MNENJE

ZVEZA: vaš e-dopis, prejet dne 9. 10. 2023 ter priloženo gradivo

Spoštovani,

na podlagi vašega zaprosila, 3. točke prvega odstavka 55. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2) in 57. člena Uredbe (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba) v nadaljevanju posredujemo priloženo mnenje Informacijskega pooblaščenca (IP) na predlog besedila novih 135.a, 135.b in 135.č členov Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI), ki se nanaša na precejšnje razširitev nabora osebnih podatkov, ki naj bi se zbirali o posameznikih:

1. v nejasno opredeljenem časovnem obdobju (konkretno o dijakih v zvezi s programi mobilnosti in njihovo nadaljnjo študijsko ter poklicno potjo),
2. za zelo široko opredeljene namene,
3. brez možnosti teh posameznikov, da tako zbiranje in obdelavo zavrnejo, ter
4. dejansko hranili trajno.

Predlagano besedilo novega 135.a člena ZOFVI naj bi se namreč po novem glasilo:

»Za potrebe opravljanja nalog, določenih s tem zakonom in predpisi, ki urejajo področje vzgoje in izobraževanja iz 1. člena tega zakona, za potrebe odločanja o pravicah iz javnih sredstev ter za znanstvenoraziskovalne in statistične namene ministrstvo, pristojno za šolstvo, vzpostavi, vodi, vzdržuje in nadzoruje informatizirano zbirko podatkov (v nadaljnjem besedilu: centralna evidenca).

Centralna evidenca vsebuje naslednje podatke o predšolskih otrocih, učencih, dijakih, študentih višje šole in udeležencih izobraževanja odraslih (v nadaljnjem besedilu: udeleženci vzgoje in izobraževanja):

- enolični identifikator udeleženca vzgoje in izobraževanja,
- ime in priimek,
- EMŠO,
- spol,
- kraj in država rojstva,
- stalno oziroma začasno prebivališče (ulica, hišna številka, kraj, poštna številka, občina, država),
- državljanstvo,
- ime in naslov vzgojno-izobraževalnega zavoda ter matična številka poslovnega subjekta (šifra PRS), vzgojno-izobraževalni ali študijski program ter evidenčna številka iz uradnega registra programov (vrsta in področje izobraževanja po KLASIUS),
- starostno obdobje, razred in oddelek, letnik, vzgojna skupina ter razred in predmet v glasbeni šoli in umetniški gimnaziji,
- podatek o prijavi v dijaški dom,
- datum vključitve oziroma datum začetka izobraževanja v vrtcu oziroma šoli,
- datum začetka izobraževanja v vzgojno-izobraževalnem ali študijskem programu,
- datum izpisa iz vrtca oziroma šole,

- datum zaključka izobraževanja v vzgojno-izobraževalnem ali študijskem programu,
- povprečna ocena zadnjega razreda osnovne šole,
- povprečna ocena po letnikih za dijake in študente višjih strokovnih šol,
- status udeleženca: otrok, učenec, dijak vajenec, študent višje šole, udeleženec izobraževanja odraslih, učenec glasbene šole, kandidat brez statusa, ki opravlja izpite,
- način izobraževanja: redni/izredni, ponavljalac, podaljšan status, ponovni vpis v isti letnik, izmenjava,
- oblika izobraževanja: vzporedno izobraževanje,
- datum prijave na šolsko malico oziroma kosilo,
- status prosilca za mednarodno zaščito, datum pridobitve statusa in datum izvršljivosti odločbe, izdane v postopku mednarodne zaščite.

V centralni evidenci se vodi tudi podatek o upravičenosti do znižanega plačila vrtca, dodatne subvencije za malico in subvencije za kosilo (številka in datum odločbe, obdobje upravičenosti, uvrstitev v dohodkovni razred in višina subvencije oziroma znižanega plačila vrtca in občina, zavezanica za plačilo).

V centralni evidenci se za potrebe spremljanja zaposljivosti dijakov, ki so zaključili izobraževalni program in diplomantov višjih šol, načrtovanja politike in spremljanja delovanja srednjega in višjega šolstva ter izobraževanja odraslih, spremljanja mreže vzgojno-izobraževalnih zavodov in programov, obveščanja javnosti ter za raziskovalno-analitične in statistične namene oziroma za izvajanje statističnih, socialno-ekonomskih in drugih raziskovanj s področja srednjega, višjega šolstva ter izobraževanja odraslih, vodi tudi podatke:

- Telefonska številka dijaka, ki je zaključil izobraževanje, oz. diplomanta višje šole,
- Programi mobilnosti
 - datum začetka mobilnosti,
 - datum zaključka mobilnosti,
 - tip mobilnosti,
 - ime zavoda oziroma institucije, na katerem je potekal program mobilnosti,
 - kraj in država zavoda oziroma institucije, na katerem je potekal program mobilnosti,
 - področje izobraževanja.
- Podatki o zaposlitvi dijaka, ki je zaključil izobraževalni program in diplomantu višje šole:
 - datum zaposlitve,
 - datum prenehanja zaposlitve,
 - vrsta zaposlitve (nedoločen, določen čas),
 - datum nastopa statusa brezposelne osebe,
 - datum zaključka statusa brezposelne osebe,
 - šifra Standardne klasifikacije poklicev,
 - šifra Standardne klasifikacije dejavnosti;
 - matična številka enote poslovnega subjekta.
- Nadaljnje izobraževanje na visokošolski stopnji
 - datum vpisa v evidenčni in analitski informacijski sistem visokega šolstva v Republiki Sloveniji (eVŠ).

V centralni evidenci se za namen, ki je opredeljen v četrtem odstavku, zbira tudi podatke, pridobljene z anketnimi vprašalniki.

Predlagano besedilo novega 135.b člena ZOFVI naj bi se po novem glasilo:

»Podatke za centralno evidenco iz drugega odstavka 135.a člena tega zakona vnašajo za svoje udeležence vzgoje in izobraževanja vzgojno-izobraževalni zavodi.

Podatek o telefonski številki iz četrtega odstavka 135.a člena tega zakona za centralno evidenco vnašajo za svoje udeležence vzgoje in izobraževanja vzgojno-izobraževalni zavodi.

Za zagotavljanje točnosti in ažurnosti identifikacijskih podatkov udeležencev vzgoje in izobraževanja v centralni evidenci (podatkov o imenu, priimku, spolu, kraju in državi rojstva, stalnem oziroma začasnem prebivališču, državljanstvu, statusu prosilca za mednarodno zaščito, datumu pridobitve statusa in datumu izvršljivosti odločbe, izdane v postopku mednarodne zaščite) se ti na podlagi podatka o EMŠO udeleženca vzgoje in izobraževanja pridobijo iz centralnega registra prebivalstva.

V centralno evidenco se iz centralne zbirke podatkov o pravicah iz javnih sredstev na podlagi podatka o EMŠO udeleženca vzgoje in izobraževanja prenesejo podatki o pravicah iz javnih sredstev, določenih v tretjem odstavku 135.a člena tega zakona.

Za ugotavljanje pravice do vpisa v srednje in višje šole ter spremljanje zaposljivosti dijakov, ki so zaključili izobraževanje in diplomantov višjih šol, se centralna evidenca na podlagi podatka o EMŠO udeleženca vzgoje in izobraževanja povezuje z evidenčnim in analitskim informacijskim sistemom visokega šolstva v Republiki Sloveniji (eVŠ).

V centralno evidenco se na podlagi EMŠO vpisanega udeleženca podatki o vzgojno-izobraževalnem zavodu in programu ter letniku pridobijo iz evidence prijavljenih in vpisanih v srednje šole in evidence prijavljenih in vpisanih v dijaške domove.

Za statistične in znanstveno-raziskovalne namene analiziranja zaposljivosti dijakov, ki so zaključili izobraževalni program in diplomantov višjih šol, ministrstvo, pristojno za šolstvo, na podlagi EMŠO udeleženca pridobi:

- podatke iz matične evidence zavarovancev, ki jo vodi Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, o osebah, ki sklenejo delovno razmerje, samozaposlenih osebah in družbenikih po predpisih iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, in sicer o datumu zaposlitve in datumu prenehanja zaposlitve dijaka oziroma diplomanta, poklica dijaka oz. diplomanta (klasifikacija SKP-08), o vrsti zaposlitve (za nedoločen oz. določen čas) ter matično številko enote poslovnega subjekta z namenom pridobitve podatka o občini in regiji enote ter standardne klasifikacije dejavnosti poslovnega subjekta.
- podatke iz evidence brezposelnih oseb, ki jo vodi Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, in sicer o datumu nastopa in trajanja brezposelnosti.
- podatke o vpisu diplomantov v evidenčni in analitski informacijski sistem visokega šolstva v Republiki Sloveniji (eVŠ), in sicer datum vpisa v eVŠ.
- Za statistične in znanstveno-raziskovalne namene analiziranja zaposljivosti dijakov, ki so zaključili izobraževalni program, in diplomantov višjih šol, ministrstvo, pristojno za šolstvo, na podlagi imena, priimka in datuma rojstva udeleženca pridobi: podatke iz evidence o udeleženi v programih mobilnosti, ki jo vodi Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS), in sicer podatke o datumu začetka in zaključka mobilnosti, tipu mobilnosti, nazivu zavoda oz. institucije, na katerem je potekal program mobilnosti, kraju in državi zavoda oz. institucije, na katerem je potekal program mobilnosti, ter področju izobraževanja.

Podatki iz prejšnjega odstavka se pridobijo za dijake in diplomante višjih šol, ki so zaključili izobraževalni program oz. diplomirali v preteklih petih letih, po zaključku obdelav pa se uničijo.«.

Predlagano besedilo novega 135.č člena ZOFVI naj bi se po novem glasilo:

»Podatki se v centralni evidenci hranijo še eno leto po tem, ko udeleženec vzgoje in izobraževanja zaključi vzgojno-izobraževalni ali študijski program po posameznem statusu, potem se arhivirajo. Arhivirani podatki centralne evidence se lahko v anonimizirani obliki uporabljajo za statistične in analitične raziskave, v neanonimizirani obliki pa jih je dopustno posredovati le državnim organom, ki imajo za njihovo pridobitev in nadaljnjo obdelavo podlago v zakonu.

Ne glede na prejšnji odstavek se lahko podatki za statistične in znanstveno-raziskovalne namene o prehodnosti dijakov v višje strokovne šole in visoko šolstvo ter za analiziranje zaposljivosti dijakov, ki so zaključili izobraževalni program in diplomantov višjih šol pridobijo in povežejo v neanonimizirani obliki, vsa nadaljnja obdelava pa poteka z anonimiziranimi podatki.

Evidence matična knjiga osnovne šole, matični list učenca, matična knjiga srednje šole, osebni list dijaka, o preverjanju in ocenjevanju znanja dijaka, o izdanih spričevalih in drugih listinah učenca in izdanih dokumentov o končanem izobraževanju dijaka iz drugega odstavka 135.aa člena tega zakona, se hranijo trajno. Evidenci dnevnik v osnovni šoli in redovalnica v osnovni šoli iz drugega odstavka 135.aa člena tega zakona se hranita eno leto po zaključku šolanja učencev.«.

IP iz gradiva ne razbere ocene sorazmernosti in utemeljitve razlogov za tako širok nabor namenov in osebnih podatkov, ki naj bi se o posameznikih zbirali obvezno in brez možnosti zavrnitve s strani posameznika. Prav tako ni jasno, v kakšnem časovnem obdobju po udeležbi v programu mobilnosti in zaključku šolanja naj bi se posameznike sistematično spremljalo na tak način (zgolj zaradi npr. enkratne udeležbe v programu mobilnosti v obliki polletne študentske izmenjave in celo tudi ne glede na udeležbo). Kot pojasnjujete, naj bi država te podatke potrebovala v okviru projekta »Vzpostavitev sistema za spremljanje zaposljivosti diplomantov poklicnega in strokovnega izobraževanja«, katerega cilj je na nacionalni ravni razviti orodja za zajem in analizo podatkov o zaposljivosti dijakov, ki so zaključili izobraževalni program, in diplomantov višjih šol, ki bodo v pomoč pri napovedovanju potreb po kadrih na trgu dela za področje srednjega in višjega šolstva. IP ne razbere utemeljitve potrebnosti, nujnosti, sorazmernosti in relevantnosti za tako obsežno zbiranje vseh osebnih podatkov posameznikov in vzpostavitev v predlogu sprememb opisane nove zbirke. Kot je IP že pojasnil v mnenju št. 07120-1/2023/379 z dne 11. 8. 2023 (<https://www.ip-rs.si/mnenja-zvop-2/posredovanje-podatkov-ministrstvu-na-podlagi-izjeme-dostopa-do-podatkov-za-raziskovalne-namene-1693375909>), bi ministrstva načeloma morala pridobivati podatke, ki jih potrebujejo za učinkovito opravljanje delovnih nalog na upravnem področju ministrstva, preko ugotovitev oziroma rezultatov statističnih raziskovanj Statističnega urada Republike Slovenije, ki je kot samostojna strokovna vladna služba ustanovljen prav z namenom zagotavljanja podatkov organom in organizacijam javne uprave, gospodarstvu in javnosti. Zato zgolj namen raziskovanja z vidika sorazmernosti težko razumemo kot utemeljen razlog za vzpostavitev tako obsežne nove zbirke osebnih podatkov.

V gradivu so navedena le skopa pojasnila namenov obdelav, ki so določeni izredno široko (med nameni obdelave naj bi bilo npr. tudi spremljanje mreže vzgojno-izobraževalnih zavodov in programov, obveščanje javnosti in najširši nabor raziskovalnih namenov, za kar sploh ni najti utemeljitve), ter skopi tehnični razlogi za določitev nabora, nikjer pa ni narejenih nobenih ocen, zakaj naj bi bil tako širok nabor osebnih podatkov nujen, primeren in potreben (in ne zgolj praktičen ali koristen). Prav tako ni navedeno in pojasnjeno, kateri ukrepi so predvideni s ciljem zagotavljanja pravic posameznikov. **Posameznik npr. nima možnosti izbire glede opisane obdelave.** Povsem drugačna bi bila situacija, če bi se posameznik sam odločal o obdelavi in bi zakon določal pogoj posameznikovega soglasja za obdelavo.

Enako velja za zbiranje osebnih podatkov na podlagi anketnih vprašalnikov iz petega odstavka novega 135.a člena, za katere:

1. niti ni jasno določeno ali je samo izpolnjevanje takih anket obveznost in čigava obveznost (za to ni videti jasne utemeljitve) in
2. ni opredeljeno, katere osebne podatke in od koga naj bi se na tej podlagi zbiralo (ne glede na voljo posameznika, na katerega se osebni podatki nanašajo).

Prav tako izpostavljam, da iz gradiva ni povsem jasno, kdo vse naj bi opisane osebne podatke dalje obdeloval (zgolj upravljavec ali tudi drugi subjekti, raziskovalci ipd.).

Glede na naravo podatkov in njihove nadaljnje obdelave, ki bistveno presega zgolj namene in obseg podatkov iz obstoječe zakonodaje, IP ocenjuje, da gre v opisanem primeru za zbiranje in sistematično obdelavo osebnih podatkov s ciljem dolgoročnega spremljanja posameznikov, ki bi najbrž zahtevala izvedbo predhodne ocene učinkov že v okviru priprave zakona (po 24. členu ZVOP-2).

Nadalje izpostavljam, da opisana in zakonsko predvidena nadaljnja hramba arhiviranih osebnih podatkov in njihova nadaljnja uporaba v neopredeljeni 'anonimizirani' obliki na podlagi prvega odstavka novega 135.č člena lahko pomeni tveganje za nenamensko ali celo nezakonito nadaljnjo obdelavo osebnih podatkov. Vsaka oblika hrambe podatkov v obsegu, ki omogoča določljivost posameznika oziroma, na podlagi katerih bi v zvezi s podatki iz drugih zbirk lahko bili posamezniki določljivi namreč pomeni obdelavo osebnih podatkov. Zato predlagamo, da točneje določite, katere podatke in kateri subjekt bi jih hranil za namene izdelave analiz (npr. statistične podatke o deležu brezposelnih po določenem časovnem obdobju), IP pa nikakor ne vidi utemeljitve sorazmernosti posega v zasebnost, ki bi ga pomenila trajna hramba podatkov na način hrambe in spremljanja po posameznih dijakih, ki bo dejansko trajala še desetletja po zaključku programa in šolanja.

Na podlagi navedenega IP ocenjuje, da bi bilo treba najprej:

- opredeliti cilje in bistveno dopolniti utemeljitev razlogov obdelave ter glede na to oceniti in analizirati sorazmernost opisane obdelave s posameznimi zastavljenimi cilji.
- V tem smislu je treba jasneje in tudi časovno omejeno opredeliti cilj, ki ga načrtovana obdelava zasleduje in glede na to ožje opredeliti nabor osebnih podatkov, namene in rok hrambe ter rok spremljanja posameznikov;
- na podlagi ocene učinkov identificirati in oceniti vsa tveganja in naravo novih oblik zbiranja in obdelave osebnih podatkov ter opredeliti ustrezne varovalke npr. pogoj soglasja;
- opredeliti oz. zamejiti jasneje in ožje zbiranje osebnih podatkov na podlagi anket;
- opredeliti ustrezne in posebne ukrepe za zaščito temeljnih pravic in interesov posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, v zvezi s prepoznanimi tveganji, kot npr. zagotavljanje minimalnega roka hrambe glede na namen, opredelitev osebnih podatkov, ki se zbirajo samo na podlagi soglasja posameznika, prostovoljnost sodelovanja v anketah, določitev postopka in posledic umika soglasja, jasno je treba opredeliti, kateri podatki se izbrišejo (in ne zgolj arhivirajo ali blokirajo), kdaj in kdo je za to odgovoren ter opredeliti ukrepe za preprečitev nenamenske nadaljnje uporabe podatkov.

Predlagamo, da predlagane zakonske spremembe ustrezno dopolnite in smo na voljo za dodatna pojasnila.

Hvala za sodelovanje in lep pozdrav,

Mojca Prelesnik, univ. dipl. prav.,
 informacijska pooblaščenka

Pripravila:
 Alenka Jerše, univ. dipl. prav.
 namestnica informacijske pooblaščenke